

การพัฒนาผ้าไทยลายกระชูปเชิงสร้างสรรค์
อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

The creative development of Khathub Thai fabrics in Nong Bua Daeng District
Chaiyaphum Province

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ

พระมหาเสรีชน พันธุ์ประโคน, ดร.

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

นายไฉ ชีรัมย์

นางสาวมุกกรวี ฉิมพะเนาว์

โครงการวิจัยการพัฒนาผ้าไทยลายกระชูปเชิงสร้างสรรค์ อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์การทอผ้าชุมชน ในอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
๒. เพื่อออกแบบและพัฒนาผ้าไทยเชิงสร้างสรรค์ตามเอกลักษณ์ ของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ
๓. เพื่อสร้างองค์ความรู้การออกแบบและพัฒนาผ้าไทยลายกระชูปของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า

๑. จังหวัดชัยภูมิมีประวัติศาสตร์การทอผ้าไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือผ้าไหมที่มีมาพร้อม ๆ กับการก่อตั้งเมืองชัยภูมิ ในราว พ.ศ.๒๓๖๐ และสืบทอดกันต่อ ๆ มาผ้าไหมลายหมี่คันขนานรี เป็นลายผ้ามัดหมี่เอกลักษณ์ ของจังหวัดชัยภูมิ เกิดจากการนำ หมี่คันลายโบราณ มารวมกับลายมัดหมี่ขนานรี ซึ่งสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง ได้มีพระราชดำริ ให้อนุรักษ์ไว้ และโปรดพระราชทานชื่อให้ว่า “ลายขนานรี”

การทอผ้าไหมมัดหมี่ของจังหวัดชัยภูมินั้นเริ่มแรกมีการทอผ้าไหมเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้านั้น ได้อาศัยแนวความคิดที่ได้จากการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีแรงบันดาลใจมาจากการนารธรรมชาตรอบตัวมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ อาทิ เช่นลาย “หมี่คั่นขอนารี” ซึ่งเป็นลายที่เป็นเอกลักษณ์ลายหนึ่งของจังหวัดชัยภูมิ โดยลายขอนารีได้แนวความคิดจากตะขอไม้ไผ่ของชาวนาแล้วนำมาประยุกต์กับลายดั้งเดิมของแม่บุญมีคือลายหมี่คั่น รวมเป็นลายหมี่คั่นขอนารีเดิมที่เรียกว่าขอกระหรี ซึ่งปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นขอนารี ตามชื่อพระราชทานของสมเด็จพระบรมราชชนนีพันปีหลวง

๒. ได้ออกแบบโดยใช้กราฟในการเขียนร่างลายรูปภาพตามหลักเรขาคณิตและพัฒนาผ้าไทยลายกระรูปเชิงสร้างสรรค์ ที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑ ลาย เพื่อเป็นต้นแบบ ให้ชาวชุมชนเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ลาย

๓. ได้จัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ และผลิตผ้าไทยลายกระรูปให้เห็นกระบวนการการออกแบบผ้าไทยของชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดงจังหวัดชัยภูมิ แสดง ณ ศูนย์จำหน่ายสินค้าของชุมชนเพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้ออกแบบและพัฒนาผ้าไทยลายกระรูปเชิงสร้างสรรค์ตามเอกลักษณ์ ของอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนดังนี้

๑.สำรวจความต้องการลายผ้าทอ อันจะนำไปสู่การพัฒนาลวดลายให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีเอกลักษณ์ประจำจังหวัด

๒.ประชุม ระดมความคิด สร้างจำลองแบบต่าง ๆ เพื่อให้ลวดลาย ที่มีความโดดเด่น สวยงามการออกแบบผ้าไทย ผู้วิจัยและผู้ออกแบบได้ใช้กราฟในการเขียนร่างลายรูปตามหลักเรขาคณิต และพัฒนาผ้าไทยลายกระรูปเชิงสร้างสรรค์ อ.หนองบัวแดงจังหวัดชัยภูมิ ทีมงานวิจัยได้ออกแบบ จำนวน ๓ แบบ เกิดจากการสำรวจความคิดเห็นความต้องการของชาวบ้านจนได้ข้อสรุป นาไปสู่การออกแบบและพัฒนาขึ้นเป็นลายกระรูป ลายที่ ๔ กล่าวคือจากกลางสุดของผ้าชิ้น คือ ๑) เป็นเชิงชาย ๒) มีดอกบัวขึ้นในน้ำ ๓) มีคนปั่นฝ้าย ๔) ขอนารี และ ๕)ต้นกระรูป ขึ้นสู่เบื้องบนจุดกระรูปส่งกลิ่นฟุ้งกระจาย ขึ้นไปยังสวรรค์ เพื่อเป็นพุทธรูปบูชา

ต้นแบบลายผ้าไทยลายกระรูปเชิงสร้างสรรค์

มอบให้ชุมชนบ้านลาดวังม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ